

Täysistunto

Torstai 26.3.2020 klo 17.19—0.48

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työsopimuslain, merityösopimuslain ja yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain 51 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 26/2020 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

Keskustelu

0.24 **Työministeri Tuula Haatainen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tämän koronavirusepidemian johdosta yritysten taloudelliset toimintaedellytykset ovat merkittävästi heikentyneet, hyvin paljon lyhyessä ajassa, ja tästä syystä yritysten on ollut välttämätöntä ryhtyä sopeuttamistoimenpiteisiin. Työ- ja elinkeinotoimistoille tehtyjen lomautusilmoitusten määrä on nyt kasvanut räjähdysmäisesti maaliskuun alkupuoliskolta lähtien, ja osa yrityksistä on joutunut turvautumaan lomautusten sijasta myös irtisanomisiin, ja nyt yhteistoimintaneuvotteluita käydään useilla työpaikoilla.

Maaliskuun 18. päivä työmarkkinakeskusjärjestöt — siis EK, KT, SAK, STTK ja Aka-va — tekivät yhdessä hallitukselle esityksen toimenpiteistä yritystoiminnan, työllisyyden ja toimeentulon turvaamiseksi koronavirusepidemian aiheuttamassa talouskriisissä. Työmarkkinakeskusjärjestöt laativat yhteisen esityksen toimista, joilla alennetaan työllistämisen kustannuksia, joustavoitetaan työlainsäädäntöä ja parannetaan työttömiksi ja lomautetuiksi joutuneiden palkansaajien sosiaaliturvaa. Nyt tässä laissa esitettävät toimet vastaavat pääosin työmarkkinajärjestöjen ehdottamia toimenpiteitä.

Tässä esityksessä ehdotetaan väliaikaisia muutoksia työsopimuslakiin, merityösopimuslakiin ja yhteistoimintalakiin. Väliaikaisen lain voimassaolo tulisi ulottumaan kesäkuun loppuun saakka tänä vuonna. Tähän esitykseen sisältyviä muutoksia sovellettaisiin yksityisellä sektorilla.

Hallituksen esityksen mukaan työntekijän lomautusta edeltävää lomautusilmoitusaikaa lyhennetään nyt 14 päivästä 5 päivään. Samoin lomautusta koskevien yhteistoimintaneuvotteluiden kestoaikaa ehdotetaan lyhennettäväksi. Viiden päivän neuvotteluaika koskisi kaikkia työnantajan harkitsemia lomautuksia. Tällä lailla ei tehdä muutoksia neuvotteluaikoihin työnantajan harkitessa irtisanomisia tai osa-aikaistamisia.

Tämän esityksen mukaan työnantajalla olisi oikeus lomauttaa määräaikaisessa työsuhhteessa työskentelevä työntekijä samoilla edellytyksillä kuin työntekijä, joka on toistaiseksi voimassa olevassa työsuhhteessa. Määräaikainen työntekijä voidaan väliaikaisen lain voimassa ollessa lomauttaa ensiksikin silloin, kun työnantajalla on taloudellinen tai tuotannol-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 36/2020 vp

linen irtisanomisperuste, toiseksi, jos työ tai työnantajan edellytykset tarjota työtä ovat vähentyneet tilapäisesti eikä työnantaja voi kohtuudella järjestää työntekijälle muuta sopivaa työtä tai työnantajan tarpeita vastaavaa koulutusta — työn väheneminen katsotaan tilapäiseksi, kun sen arvioidaan kestävän enintään 90 päivää — ja kolmanneksi, kun työnantaja ja työntekijä ovat sopineet määräaikaisesta lomauttamisesta tilanteessa, jossa se on tarpeen työnantajan toiminnan taloudellisen tilan vuoksi.

Esityksen mukaan työnantaja saa purkaa koeajalla olevan työntekijän työsopimuksen työsopimuslain tarkoittamalla taloudellisella tai tuotannollisella perusteella. Ennen koeaikapurun toteuttamista työnantajan on kuitenkin selvitettävä, olisiko työsopimuksen purkaminen mahdollista välttää sijoittamalla tai kouluttamalla työntekijä toisiin tehtäviin.

Työsopimuslain ja erityyösopimuslain mukaista takaisinottovelvollisuusaikaa ehdotetaan nyt pidennettäväksi neljästä tai kuudesta kuukaudesta yhdeksään kuukauteen. Ehdotettu pidempi takaisinottovelvollisuusaika koskee kaikkia lain voimassaolon aikana taloudellisella tai tuotannollisella perusteella irtisanottuja työntekijöitä riippumatta työntekijän työsuhteen kestosta.

Merityösopimuslakiin ehdotetaan vastaavia muutoksia kuin työsopimuslakiin, ja yhteistoimintalakiin ehdotettu muutos koskee myös erityyösuhteita.

Tällä esityksellä ei puututa työnantaja- ja työntekijäliittojen sopimuskompetenssiin. Lomautusilmoitusajasta, yhteistoimintalain neuvotteluajasta ja takaisinottovelvollisuudesta saa edelleen sopia laista poiketen valtakunnallisten työnantaja- ja työntekijäliittojen välisellä työehtosopimuksella. Työsuhteessa sovellettavalla työehtosopimuksella on siten etusija lain säännökseen verrattuna. Työnantaja- ja työntekijäliitot ovat tehneet ehdotettuja neuvotteluajoja ja lomautusilmoitusajoja koskevia muutoksia työehtosopimuksiin, ja sopimusten kattavuus on jo varsin laaja — olen käynyt näitä läpi työmarkkinakeskusjärjestöjen kanssa. Näitä työehtosopimuksia sovelletaan myös järjestäytymättömissä yrityksissä, jos työehtosopimus on vahvistettu yleissitovaksi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja sitten mennään keskusteluun.

0.30 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Nyt on esittelyssä taas hyvin selkeitä heikennyksiä työntekijöiden asemaan, mutta elämme poikkeusaikoja, ja siitä kertoo se, että meidän työmarkkinajärjestöt ovat kuitenkin yksimielisesti olleet näitten esitysten takana.

En lähde sen kummemmin tätä asiaa puimaan, mutta yksi asia, mikä tässä on nyt mietittynyt ja tulee varmaan mietityttämään meillä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa — mahdollisesti vielä huomennakin, jos emme siihen vastausta ole saaneet — liittyy siihen, miksi tämän hallituksen esityksen työsopimuslain muuttamisesta esitetään olevan voimassa 30.6. asti eikä 30.7. asti, kuten on esitys työttömyysturvalain väliaikaisesta muuttamisesta. Eikö olisi hyvä, että nämä lait olisi synkronisoitu voimassaolon suhteen, koska ne ovat kuitenkin sisällöltään hyvin voimakkaasti toisistaan riippuvaisia?

0.31 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Tämä on tärkeä esitys, jossa toisaalta kevennetään tuota lomautusmenettelyä — lomautusilmoitusaikaa lyhennetään 14 päivästä 5 päivään — ja samoin lyhennetään lomautusta koskevien yt-neuvottelujen kestoajaa nykyisestä 6 viikosta tai 14 päivästä 5 päivään, ja toisaalta sitten tähän pakettiinhan kuuluu se, että työntekijän työttömyysturvaa vastaavasti lomautustilanteessa vahvistetaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 36/2020 vp

Mutta haluan nyt nostaa esille tästä kaksi asiaa, joista ensimmäistä pidän suoranaisena epäkohtana:

Eli nyt, kuten ministerin esittelystä kävi ilmi, tätä lyhennettyä lomautusilmoitusaikaa, viittä päivää, ei sovelleta, jos alan TESissä on toisin sovittu, ja edelleen on mahdollisuus sitten sopia toisin. Me tiedämme Suomessa sovellettavien TESien lukumäärän, niitä on valtavasti, ja nyt olen ymmärtänyt, että tietyt keskeiset alat ovat ilmoittaneet, että tämä viisi päivää tullaan sinne TESIin viemään, mutta on päivänselvää, että näiden kaikkien TESien muuttamisenhan täytyy viedä aikaa, ja voi olla, että sitten partit eivät pääse sopimukseen siitä nyt esitettävästä viiden päivän lomautusilmoitusajasta. Eli miksi tähän ratkaisuun päädyttiin, että edelleen sallitaan TESissä sopia toisin? Eikö tässä tilanteessa, jossa maa on poikkeusoloissa — eletään poikkeuksellista aikaa, jossa monet yritykset ovat niistä riippumattomista syistä syvissä vaikeuksissa — olisi ollut paikallaan, että tätä viiden päivän lomautusilmoitusaikaa olisi joka tapauksessa sovellettu riippumatta siitä, miten TESissä on sovittu?

Ja toinen asia, oikeastaan kysymys ministerille: onko siis niin, että tätä viiden päivän ilmoitusaikaa sovelletaan ikään kuin taannehtivasti, eli jos on niin, että lomautusilmoitus on annettu ennen kuin joko laki on astunut voimaan tai TESin muutos on astunut voimaan, niin se kulunut aika ikään kuin luettaisiin hyväksi siinä tilanteessa, kun tämä muutos sitten astuu voimaan?

0.34 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Poikkeukselliset ajat edellyttävät poikkeuksellisia tekoja, ja tässä on nyt yksi sellainen. Tällä pyritään auttamaan niitä yrityksiä, jotka ovat joutuneet kassakriisiin, säilyttämään kuitenkin sen yrityksensä nopeuttamalla lomautuksia. Tavoitteena tietenkin on se, että näistä lomautetuista henkilöistä ei tulisi irtisanotuja henkilöitä. Siihen tässä maassa ei ole varaa, ja on erittäin tärkeää myös se, että samanaikaisesti kun helpotetaan lomauttamista, myös parannetaan lomautettujen henkilöiden työttömyysturvaa. Onkin hyvä, että näitä esityksiä viedään tässä rinta rinnan ja nopeutetaan samalla lomautettujen henkilöiden työttömyyskorvauksen saantia.

Olisin kysynyt tästä samasta asiasta, josta edustaja Vestman kysyi: Ministeri Haatainen, kuvailitte tuossa alussa, että nyt jo aika monelta ammattiyhdistysliikkeeltä tai työmarkkinajärjestöiltä ylipäänsä olette saanut vastauksen, että näitä viedään kovaa vauhtia TESeihin. Mikä on arvionne, kuinka laajasti ja kattavasti ja kuinka nopeasti tämä saadaan vietyä kaikkiin työehtosopimuksiin, ja jos näin ei tapahdu, onko hallituksella valmiutta, kuten alun perin todettiin, viedä tämä kuitenkin lainsäädännön nojalla voimaan? Olisi erittäin tärkeää, että nyt tässä tilanteessa tähän olisi mahdollisuus kaikilla sellaisilla yrityksillä, jotka ovat pulassa.

Toinen kysymys, tai ehkä enemmänkin pohdinta, liittyy siihen, kun työmarkkinajärjestöt totesivat yhteisten neuvottelujensa jälkeen, että nyt sovellettavaksi tulee yhteistoimintalain 60 § — muistaakseni se oli 60 §, nyt näin myöhään illalla alkaa jo pykälät vähän vilisemään — joka mahdollistaa poikkeamisen näistä yt-ajoista, ja totesivat, että se näissä oloissa on voimassa, mutta nyt tässä kuitenkin ollaan sitten tekemässä näitä ilmoitusaikojen lyhennyksiä ikään kuin kattavasti kaikkiin TESeihin, tai pyritään saamaan se kaikkiin TESeihin voimaan. Kuinka tätä nyt sitten tulkitaan, kuinka tätä tulisi tulkita? Kun työmarkkinajärjestöt jo aiemmin ilmoittivat, että heidän mielestään tämä pykälä on voimassa, niin voivatko yritykset nyt luottaa siihen, että näin on? Monethan ovat siis jo toimineet sen nojalla, ainakin oman käsitykseni mukaan. Kun nyt ollaan aika lyhyellä aikavälillä ihmisiä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 36/2020 vp

jouduttu valitettavasti lomauttamaan, niin onko siinä toimittu siis ministerin näkemyksen mukaan oikein ja onko hallitus tähän antanut jonkun oman kantansa, sen vielä mielelläni kuulin.

Mutta sen totean vielä tähän, että kun nyt tänä aikana paljon puhutaan täällä niin vasemmalla kuin oikealla yrityksistä ja työpaikoista, niin sehän johtuu tietysti siitä, että me olemme huolissamme niistä ihmisistä, jotka ovat niissä yrityksissä töissä, tietenkin niiden yrittäjien lisäksi. Yrittäjät tietysti aina kantavat sen suurimman vastuun taloudellisesti siitä, mitä sille yritykselle käy, mutta tavoitteena siinä, että me pyrimme auttamaan nyt yrittäjiä ja yrityksiä, on se, että ne työpaikat säilyisivät, koska se on tämän yhteiskunnan pitkän aikavälin kestävyydelle ainoa mahdollinen tavoite, jos me haluamme tästä hyvinvointiyhteiskunnasta pitää kiinni vielä tämän kriisin jälkeenkin.

0.38 Jouni Ovaska kesk: Arvoisa puhemies! Kyllä tämä on hieno nähdä, vaikkakin tämä nyt kriisin kautta on tullut, että työmarkkinajärjestöt ovat hyvinkin nopeasti aikaansaaneet tällaisen sopimuksen. Tässä kollegat kysymyksen esittivät juuri siitä, miten tähän tämä on nyt näihin TESeihin saatu. On hyvä kuulla vastaus. Tietysti toive on se, että se mahdollisimman laajasti niin työnantaja- kuin työntekijäpuolella nähdään tarpeelliseksi ja myöskin kiireelliseksi.

Kyllähän tämä poikkeuksellinen tilanne sinänsäkin osoittaa sen, että tässä nyt hallitus haluaa osaltaan varmistaa sen, että työnantajat pystyvät sopeuttamaan toimintaansa nopeasti mutta myöskin huolehtimaan siitä, että kun työntekijöitä lomautetaan tai kun siellä muutoksia tulee hyvinkin nopeasti, ei tule myöskään kohtuuttomia tilanteita näiden kanalta.

0.39 Työministeri Tuula Haatainen: Arvoisa puhemies! Kyllähän tämä kertoo siitä, että meillä on toimiva järjestelmä, sopimusjärjestelmä, työmarkkinaosapuolten kesken, hyvä kyky tehdä yhteistyötä tilanteessa, jossa kaikki ovat tunnistanee tämän tilanteen äärimmäisen vakavaksi. Siitä kertoo se, että kahdessa päivässä sain esitykset, yhteiset esitykset, joiden pohjalta tätä lainsäädäntöä on nyt sitten eteenpäin viety.

Kysyttiin sitä, miksi ei tätä ole tuotu lailla ja ollaanko tuomassa, tekemässä lakia. Kyllä tässä tilanteessa katson, että viimeisin teko olisi lähteä pakkolakeja säätämään, koska siitähän olisi lopulta kysymys. Eli tässä olemme halunneet, hallitus haluaa, korostaa sitä, että mennään työehtosopimusosallisten kanssa yhteistyössä ja luotetaan siihen, että nämä vastuulliset työmarkkinaosapuolet nyt toimivat.

Olen käynyt läpi tätä, mitä TES-kentässä on tehty. Valtava työ on tehty, ja siellä vielä viimeisiä tehdään. Valtaosa on saatu tehtyä ihan tässä viikon aikana, ja nyt tullaan käymään läpi vielä viikonlopun jälkeen loput, siellä käydään näitä neuvotteluja. He tekevät kovaa urakan mutta ovat valmiit tekemään sen. Ja tämä on, pyydän edustajia huomaamaan, yhteinen kanta nyt tässä asiassa, joka työmarkkinaosapuolilta on tullut.

Sitten tämä kysymys näiden lakien ajoista — edustaja Berg kysyi tätä yhteensopivuutta. Hallitus pystyy sitten tietysti tarvittaessa pidentämään näitä. Me katsomme näitä, mutta tämä on tehty nyt näillä aikatauluilla. STM:n puolelta tulee sitten työttömyysturvaa koskevat esitykset, ja niiden aikataulut eivät vielä tässä ole.

Sitten tästä lomauttamisen ilmoitusajan lyhentämisestä viiteen päivään. Lomautuksesta pitää siis ilmoittaa työntekijälle viimeistään viisi päivää ennen lomautuksen alkamista. Nyt sitten, jos työnantaja on ilmoittanut työntekijälle lomauttamisesta ennen tämän lain voi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 36/2020 vp

maantuloa, silloin tämän lain voimassa ollessa saa lomauttaa työntekijän, kun ilmoitukselta on kulunut vähintään viisi päivää. Eli tämä tarkoittaa sitä, että viisi päivää on pitänyt kuluu. ”Työnantajan on ilmoitettava työntekijälle lomautusilmoitusajan lyhentämisestä viimeistään lomautuksen alkamista edeltävänä päivänä.” Eli tämä tarkoittaa — edustaja Vestman varmaankin tarkoitti juuri tätä — että se tulee huomioiduksi. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.